

ОЦІНКА СТАНУ ВАЛЮТНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

К. В. Оленич, здобувач вищої освіти обліково-фінансового факультету,

Миколаївський національний аграрний університет

В статті висвітлено проблемні аспекти забезпечення валютної безпеки як складової фінансової безпеки України. Визначено системні підходи до оцінки стану валютної безпеки України. Обґрунтовано необхідність підвищення рівня валютної безпеки України з метою вирішення наявних проблем, пов'язаних з її забезпеченням.

Ключові слова: фінансова безпека, структура фінансової безпеки, валютна безпека, валютний ринок, валютний курс, стабільність національної валюти, фінансова система.

Постановка проблеми. Проблеми фінансової безпеки та в т.ч. валютної безпеки все частіше привертають увагу вітчизняних та закордонних науковців.

Виявлення сутності та виокремлення ключових складових валютної безпеки представлено як комплексне явище, що знаходиться під впливом певної низки чинників і є ключовою складовою не лише фінансової безпеки, а й національної безпеки країни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню питань, які стосуються стану валютної безпеки, приділяли увагу вчені, такі як В. Базилевич, Ф. Барановський [1], Я. Варналій [1;2], Б. Гейць, В. Єрмошенко [4], В. Жаліло, В. Ковальчук [5], В. Лютий [1], А. Науменко та ін.

Постановка завдання. Метою даного дослідження є обґрунтування теоретичних та практичних аспектів валютної безпеки, визначення її стану як системного елементу фінансової безпеки України за 2008-2016рр.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасними дослідниками валютна безпека розглядається як комплексне явище, що знаходиться під впливом таких чинників:

- політика запозичень;
- грошово-кредитна політика;
- валютне регулювання;
- фіскальна сфера;
- податкова політика;
- інфляційна процеси;
- антиінфляційна політика;
- державне регулювання цін;
- динаміка платіжного балансу;
- внутрішній і зовнішній державний борг [1; 3; 4; 6].

Згідно із затвердженою Методикою розрахунку рівня економічної безпеки України, пропонується до використання система індикаторів із визначенням їх припустимих (граничних) рівнів [7].

Безпосередньо в якості показника безпеки розглядається інтегральна оцінка агрегованих ознак множини. Відхилення фактичних рівнів індикаторів від граничних значень визначає орієнтири для відповідної політики, метою якої має бути приведення зазначених відхилень до належного рівня з метою досягнення достатнього рівня безпеки в країні.

В основу Методики [7] покладено теорію адитивної цінності, за якою цінність цілого дорівнює сумі цінностей його складових. Відтак, важливого значення набуває проблема нормалізації вхідних даних, адже для розрахунку обираються переважно показники з різними одиницями виміру, що призводить до унеможливлення їх порівняння.

Оцінку валютної безпеки України доцільно здійснювати за допомогою оцінки наступних показників:

1. Індекс зміни офіційного курсу національної грошової одиниці до \$ США, середній за період (x_1);
2. Валові міжнародні резерви України, місяців імпорту (x_2);
3. Частка кредитів в іноземній валюті в загальному обсязі наданих кредитів, % (x_3);
4. Сальдо купівлі-продажу населенням іноземної валюти, млрд \$ США (x_4);
5. Рівень доларизації грошової маси, % (x_5) [7].

Приведення цих показників до єдиної основи може бути реалізовано шляхом відмови від абсолютних значень на користь нормованих. Використовуючи вимоги Методики, проведемо оцінку валютної безпеки як вагової складової фінансової безпеки. Результати оцінки фінансової складової валютної безпеки держави наведено в табл. 1.

Таблиця 1

Динаміка індикаторів стану валютної безпеки України, 2008-2016 рр.

Індикатор стану валютної безпеки	Рік								
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
X_1	104,30	147,92	99,29	103,00	100,29	100,03	107,30	112,00	116,97
X_2	6,6	5,2	5,2	4,0	3,1	2,9	2,5	2,6	2,3
X_3	59,1	50,8	46,0	40,3	36,7	33,8	35,00	33,40	32,40
X_4	6,1	9,4	9,7	13,4	10,2	2,9	2,6	2,3	2,5
X_5	30,6	31,7	29,1	30,4	43,7	36,8	35,00	37,50	36,70

Джерело: узагальнено автором за даними [7]

Таким чином, методика розрахунку валютної безпеки організована співвідношенням між прогнозованою оцінкою від набуття відкритості і лібералізації економіки і валютного ринку країни й можливими втратами для вітчизняних виробників, агентів зовнішньої торгівлі і споживачів. Сама ж ситуація на валютному ринку України свідчить про об'єктивну необхідність розробки та правового закріплення дієвої державної стратегії забезпечення валютної безпеки. За допомогою даних індикаторів проведемо аналіз стану нормованих індикаторів валютної безпеки (табл. 2).

Таблиця 2

Нормовані індикатори стану валютної безпеки України, 2008-2016 рр.

Індикатор стану валютної безпеки	Рік								
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Y ₁	0,97	0,18	1	1	1	1	0,17	0,14	0,34
Y ₂	1	1	1	0,9	0,81	0,76	1	1	1
Y ₃	0,17	0,20	0,36	0,52	0,61	0,69	0,06	0,04	0,67
Y ₄	0,69	0,26	0,23	0,15	0,20	0,88	0,76	0,89	0,65
Y ₅	0,20	0,19	0,26	0,20	0,14	0,16	0,17	0,25	0,30
Інтегральний показник стану валютної безпеки	0,52	0,34	0,49	0,48	0,47	0,59	0,61	0,78	0,59

Джерело: розраховано автором на основі [6; 7]

Аналіз валютної безпеки свідчить, що її стан потребує істотної уваги і може характеризуватися як загрозливий, проте, на жаль, ці показники не ілюструють справжнього стану речей, а лише акцентують увагу на головних загрозах. Тобто, стан валютної безпеки має негативні значення у 2013-2016рр., а у 2008-2016рр. значення інтегрального показника є фінансово небезпечним.

Оцінивши основні показники валютного ринку можна зробити висновок, що на рівень валютної безпеки України впливають наступні загрози:

- підвищеного ризику доларизації економіки;
- «слабка» національна валюта;
- зниження рівня довіри населення до керуючих органів валютного ринку;
- недостатній рівень міжнародних резервів України та неефективне управління ними;
- існування обмежень на конвертованість валюти тощо.

На сучасному етапі розвитку економіки існує велика кількість загроз функціонування фінансової системи України, що призводить до значних негативних коливань макроекономічних показників. До таких загроз можна віднести:

- несвоєчасне та неповне виконання боргових зобов'язань, що призвело до нагальної необхідності реструктуризації державного та гарантованого державою боргу;
- збільшення дефіциту державного бюджету України;
- зменшення розміру офіційних міжнародних резервів України;
- нестабільний стан ситуації банківської системи України в умовах наявності великої кількості прострочених кредитів та зростання кількості збанкрутілих банків;
- зростання рівня тіньової економіки та ін. [4; 5; 6].

Висновки. Проведені дослідження доводять необхідність удосконалення науково-методичних засад оцінки валютної безпеки держави. Обрані державою критерії характеризують економіку з різних боків, формуючи єдину інтегральну оцінку, і водночас враховують потенційні загрози, проте не відбивають поточного стану безпеки.

На нашу думку потрібно провести певні коригування в методиці її оцінки, переглянути перелік індикаторів, які використовуються для визначення стану валютної безпеки, а також удосконалити систему їх оцінювання.

Потребує перегляду й підхід до визначення граничних меж індикаторів стану валютної безпеки, що дозволить привести значення інтегрального показника у відповідність до фактичного стану валютної безпеки як невід'ємної складової фінансової безпеки країни.

Список використаних джерел

1. Барановський О. І. Фінансова безпека: монографія / О. І. Барановський ; Національна академія наук України, Ін-т економічного прогнозування. – К. : Фенікс, 2014. – 338 с.
2. Варналій З. С. Економічна безпека : навч. посіб. / за ред. З.С. Варналія. – К.: Знання, 2014. – 647 с.
3. Варналій З. С. Економічна безпека України: проблеми та пріоритетизміцнення / З. С. Варналій, Д. Д. Буркальцева, О. С. Саєнко. – К. : Знання України, 2015. – 215 с.
4. Єрмошенко М. М. Фінансова безпека держави: національні інтереси, реальні загрози, стратегія забезпечення. – К.: Київ.нац.торг.-екон. ун-т., 2015. – 309 с.
5. Про основи національної безпеки України : закон України від 19.06.2003 р. № 964-IV / Верховна Рада України. – 2017. – № 39. – Ст. 351.
6. Філіпченко Т. В. Валютна безпека держави в умовах світової глобалізації // Державне управління: удосконалення та розвиток - від 04.12.2015 р. №863 [Електронний ресурс] / Верховна Рада України – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0863500-15>
7. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України [Електронний ресурс]: наказ від 29.10.2013 р. № 1277 / МКУ – Режим доступу: <http://search.ligazakon.ua/link1/ME131588.html>

K. Olenich. Evaluation of the status of currency security of Ukraine.

In the article the problematic aspects of monetary security as a component of financial security of Ukraine. The system of approaches to assessing the state of currency security of Ukraine is determined. Then the necessity to increase the level of currency security of Ukraine in order to solve existing problems related to it is provisionally substantiated.

*Науковий керівник – канд. екон. наук Полторак А. С.
Миколаївський національний аграрний університет*